

EMILI CASANOVA i CÉSAR SALVO (ed.), *Serres, identitats i paraules. III Jornades sobre els parlars valencians de base castellanoaragonesa, valencianoaragonesa i castellanomurciana*, València, Denes, 2017, 318 p. ISBN 978-84-16473-22-9

Durant molt de temps la llengua dels valencians ha estat objecte d'estudi per part de grans figures de la filologia a casa nostra i també internacional, de tal manera que ara per ara és molt més coneguda que fa unes dècades. L'última publicació de Vicent Beltran i Carles Segura (*Els parlars valencians*, PUV, 2017) així ho testimonia. D'altra banda, però, aquesta dada contrasta amb els escassos o inacabats estudis sobre el castellà del territori valencià. Només la llengua pròpia dels valencians seria l'objecte *per se* subjecte a estudi científic? Sembla que no, que l'altra llengua dels valencians, la llengua dels «altres valencians» (Fuster *dixit*) també necessita els treballs de qualitat a què hem arribat amb el nostre valencià tradicional.

Precisament el llibre *Serres, identitats i paraules* (Denes, 2017) ompli les llacunes que han anat quedant en l'estudi lingüístic de la zona castellanoparlant del País Valencià, els anomenats «parlars xurros», una denominació que, precisament perquè s'ha estudiat i s'ha difós, ara s'entén ja no solament amb un sentit despectiu o pejoratiu, sinó que se li ha atribuït una categoria que fins ara no tenia. Parlem, doncs, del castellà de la Comunitat Valenciana, que, com tothom sap, presenta una bicefàlia establerta en la Llei d'ús i ensenyament del valencià (LUEV 1983), que determina els territoris de predomini lingüístic valencià o castellà.

El paral·lelisme amb la llengua pròpia dels valencians és més que notable, en situació de diglòssia: una varietat d'una llengua —el xurro— utilitzada en àmbits informals (familiars, vulgars < VULGUS 'poble') enfront d'una varietat de la mateixa llengua —el castellà l'estàndard— usada en la comunicació formal (Administració, ensenyament, Església, etc.). Així mateix, el valencià ha patit (ara ens recuperem de la malaltia < male habítu 'mal hàbit') situació de diglòssia respecte del castellà (i ara, el valencià històric com a llengua rebuda, enfront de la llengua estàndard o *normalitzada*).

Concretament, el llibre *Serres, identitats i paraules* arreplega trenta de les ponències i comunicacions que durant el mes de novembre de 2016 es van dur a terme a la Facultat de Filologia de la Universitat de València (2 de novembre) i al Villar (4 i 5 de novembre), davall el nom de III Jornades sobre els parlars xurros de base castellanoaragonesa, valencianoaragonesa i castellano-murciana, organitzades per l'Ajuntament del Villar, amb la col·laboració dels departaments de Filologia Catalana i Filologia Espanyola de la UV i ARALEX (Departament de Lingüística General i Història de la Universitat de Saragossa). La publicació ix a la llum en un temps rècord de huit mesos, sobretot per l'interés que ha despertat els darrers temps aquest tipus de jornades.

Efectivament, durant la darrera dècada ha reviscolat l'interés pels parlars valencians de base castellanoaragonesa o castellanomurciana. Així, des de la universitat hi ha hagut un intent d'acostar i recuperar el «dialecte històric» a l'àmbit acadèmic, mitjançant la promoció de l'estudi i la publicació dels treballs de la zona. Per això, els novembres de 2008, 2013 i 2016 un dels professors universitaris més conscienciats en l'esperonament de la coneixença del valencià i dels parlars valencians, Emili Casanova, organitzava aquestes tres jornades successives que posaven en contacte tots els estudiosos del territori i les paraules compartides, siguen de base aragonesa o murciana o castellana. El resultat, tres llibres a l'abast de tothom, que seran de consulta obligatòria per a tot aquell investigador que treballa els aspectes del valencià i del castellà:

Jornades	Data	Lloc	Títol de la publicació	Any
I Jornada	Novembre de 2008	València	Actes de la I Jornada...	2010
II Jornades	Novembre de 2013	València i Énguera (Canal de Navarrés)	<i>Camins, terres i paraules</i>	2014
III Jornades	Novembre de 2016	València i el Villar (Serrans)	<i>Serres, identitats i paraules</i>	2017

El prologuista del darrer volum, el que ressenyem, Brauli Montoya, destaca que les Jornades desperten un interés social i alhora científic: investigar cadascuna de les bases lingüístiques de les comarques que conformen la *zona*

xurra del País Valencià: castellanoaragonesa (nord: l'Alt Millars, l'Alt Palància i els Serrans), valencianoaragonesa (centre: la Foia de Bunyol, la Canal de Navarrés i la Vall de Cofrents) i castellanomurciana (sud: el Baix Segura i illots del Vinalopó). Montoya destaca que el llibre recull estudis sobretot de l'Alt Palància (nord), però també de la Canal de Navarrés (centre) i Elda (sud), amb temes transversals (descripció dialectològica i històrica) i amb una taula redona final (no publicada al llibre) sobre «Razones de la desaparición de una forma de hablar», en què participaren membres de les associacions culturals de la comarca en defensa del parlar propi.

I és que precisament el xurro, entés com a «castellà del País Valencià», fa frontera amb els tres territoris: Aragó, Castella-la Manxa i Múrcia. S'estén per un territori de vora 10.000 km², huit comarques castellanoparlants (a més de les citades, caldria afegir-hi el Racó d'Ademús i la Plana d'Utiel) i huit illes castellanoparlants enclavades en altres comarques (Olocou del Rei, Marines, Domenyo, Tous, Villena, Saix, Elda, Asp, Sant Felip Neri, etc.).

El primer article de *Serres, identitats i paraules* té per títol «Relato de las III chornás sobre las charrás churras de prucedencia castellano-aragonesa, valenciano-aragonesa i castellano-murciana», redactada per Ezequiel Castellano Moreno, periodista i coordinador del Centro de Estudios La Serranía. Amb una prosa literària molt amena, d'estil periodístic indiscutible entre la frontera de la informació i la interpretació, Castellano aconsegueix reportar els millors moments dels dies viscuts a València i al Villar: «Tras más de docena y media de horas de trabajo, la intervención de una treintena de personas en ponencias, comunicados y conferencias y casi un centenar de intervenciones procedentes de los asistentes, se cierran unas jornadas que el pasado miércoles 2 de noviembre comenzaron con puntualidad londinense».

D'aquest relat fotogràfic destaquem l'episodi de València, on es tractaren temes com: què és l'aragonés? (M. Luisa Arnal), què és el xurro? (Joaquim Mestre) i com s'ensenyava aragonés a València? (José María de Jaime Lorén). Acabava la jornada amb la representació de la 5a edició del *Tío Paragüero* (a càrrec de César Salvo i Vicente Cortés). I d'altra banda, l'episodi del Villar, on es destaca: la presentació de la jornada «en xurro» a càrrec de Toni Porta

(autor del blog Lengua Churra), comunicacions de gran qualitat, la majoria publicades en el volum de 2017, un homenatge a Vicente Llatas Burgos (autor d'*El habla de Villar del Arzobispo y su comarca*, 1959 [1995]), un dinar de germanor amb la famosa «olla churra» i la taula redona final reivindicativa de l'orgull xurro.

Seria impossible ressenyar totes les altres vint-i-nou aportacions del llibre, que en 616 pàgines no escatima esforços d'erigir-se com un altaveu de grans erudits nostrats (José Enrique Gargallo, Joseph Gulsoy, José M. Enguita, Joaquín Mestre, entre altres) i també de persones anònimes fins ara que han aportat el seu granet d'arena amb estudis locals que mereixen l'aplaudiment del lector, perquè el coneixement d'aquest parlar revela en gran part els paral·lelismes amb el valencià (o l'aragonés).

Quant als temes tractats en les publicacions, tenim el cas de la presentació de vocabularis en marxa (com el de Gulsoy de la Canal de Navarrés, en estat avançat), descripcions dialectals i lèxiques (com la de Pedralba, Andilla-Pobleta-Artaj, Villahermosa, Soneja, Millars i Elda), la defensa del patrimoni xurro, l'estudi de les actituds lingüístiques, disponibilitat lèxica, toponímia i antroponímia i una completa bibliografia dels Serrans.

Un llibre, en definitiva, molt ben editat i molt ric, com calia esperar de l'editorial Denes, que una vegada més deixa un impagable tresor en tant que editorial de referència en la publicació i difusió de la llengua dels valencians i dels altres valencians.

VICENT F. GARCIA PERALES
Universitat Cardenal Herrera – CEU
vgarcia@uchceu.es